Sári László

Lin-csi apát pesti rokona útban a léttelen lét felé

A többféle tudásból önmagát lassan-lassan építgető pesti fiatalember sokáig hitte, hogy élete a léttelen lét felé tart. Ezt valami olyasminek képzelte, mint amilyen egykor az öntudatlan gyermekévek állapota volt. Mi más lenne a hosszú-hosszú erőfeszítések és küzdelmek jutalma, ha nem a visszakapott aranykor? Olyan naivan és önfeledten hitte ezt, ahogy azok a boldogok hisznek, akik máig úgy tudják, hogy az elveszett Éden visszajár. Csak ki kell érdemelni, rendesen meg kell dolgozni érte.

Alig múltak el korai évei, Lin-csi apát pesti rokona máris elhatározta, hogy nem mond le a gyermekévek aranykoráról soha. Ez a világ volt legkedvesebb otthona. Jó volt ide visszatérni, még tiszta, józan, felnőtt fejjel is, kissé elnéző mosollyal idézve fel az emlékeket. Innen nézve kicsit félelmetes, kilátástalan bódulatnak látszik a gyerekkor, milyen jó, hogy ezt a gyerekek nem tudják. A gyermeki létnek semmi köze az élet valóságához, de mivel ezt a gyerekek nem tudják, eszük ágában sincs menekülni belőle. Örökre szép emlékeik maradnak róla, a felnőttet a legunalmasabb gyerekkor is elringatja, visszavárja.

Még a képzelet ijesztő képei is mulattatják később, szórakoztatják. Hogy féltünk, emlékszel? Kérdezik egymástól a testvérek, és jót nevetnek. A pesti rokon még gyerekkori álmaiban sem látott sötét árnyakat, nem álmodott rémbarlangokról, sikoltva száguldó szellemvasutakról. Máig boldogan idézi föl minden pillanatát. Ez volt az Ég, az azúrkék, felhőtlen léttelen lét, amelyet egész életében, egész lelkével visszavárt.

Mikor is veszítette el? Mikor pillantotta meg váratlanul, máris elérhetetlen messzeségben maga mögött? Amikor elfogadta a tudást. Megint kísért az Éden, amit pontosan úgy veszített el a gyanútlan, boldog paradicsomi kertlakó, ahogy a gyerekkor illan el, amikor magára eszmél az ész. „Ó, az az édes alma, mely után szaladva az ember vágya fölhajt minden ágot" – sóhajt föl fájdalmasan a költő, az átkos tudásvágyat okolva minden nyomorúságunkért. Ő legalább tudja, hogy az eszmélés pillanatával a szabadság elborzasztó története kezdődik el az ember történetében. De nincs menekvés, nincs visszaút az időben. – Értsd meg végre, emberfia, hogy nincs többé rólad gondoskodó természet. Csak hiszed, csak rendületlenül reméled, hogy egyszer mégis ez lesz a jutalmad – súgja az embernek a kígyó, ám az nem hisz neki.

– Reményedet mélységesen titkolnod kell, hogy senki ne tudjon égig érő vágyadról – súgja neki az Úr. – Nem élhetsz azért, hogy aztán mielőbb

elszakadj az élettől. Ilyen törekvést nem tisztelnek az égiek. Birtokába jutottál a tudásnak, s ez már örökre elzár előled minden más utat. Nincs más választásod, holtodig kell fáradoznod. Ezt adta neked a tudás. – Akkor hát miféle tudás ez? Mit ér? Meddig terjed? – kérdezi teljes joggal az ember, és keserűen leszegi a fejét.

– Ami a tudás határait illeti – tanította egykor szerzeteseinek Lin-csi apát a Huo-to folyó partján –, egyfelől végtelenül tágasak, másfelől túlságosan szűkek. Ám épp ott tágasak, ahol szűkebbek lehetnének, és ott szűkek, ahol a végtelenben kellene lenniük. Vagyis, amiről semmit sem érdemes tudni, az a tudás számára könnyen elérhető, amit azonban fontos lenne tudni, az elérhetetlen.

Így például elég sokat tudunk már az anyagi világról, de még mindig nem tudunk semmit az emberről. Jegyezzétek meg, szerzetesek, hogy értelmetlen minden igyekezet, mely nem az ember sorsát kutatja. Hogyan éljünk, hogyan boldoguljunk, hogyan haljunk? Hol voltunk az élet előtt, és hol leszünk az élet után? Csak ezek a kérdések léteznek, semmi más. Ám hiába várunk a válaszra, az ember mit sem tud minderről. A tudás korlátai tiltott területet őriznek. Átszakíthatatlanul és örökké, hogy soha semmit ne tudjunk önmagukról – fejezte be Lin-csi a tudás határairól szóló tanítását. Az ifjú pesti rokon most felidézte szavait, s eszébe jutott az is, hogy a tanítványok ezeket a gondolatokat tartották az apát legszomorúbb tanításának.

De őt sem lelkesítette, hogy a gyermekévek édeni aranykoráért mihaszna játékszert, hitvány tudást kapott cserébe. Jó pénzen pelyvát? Hiába nevezte az apát a világról szerzett tudás legnagyobb részét értéktelenségnek. Egyszer használatos, nem helyes tudás az, semmi más. Mégis ebből élünk. Ám nem jár érte üdvösség, nem jár érte szépséges, könnyű léttelenség. Nem jár érte semmi. Erőlködhet az elme, megszakadhat az akarás.

Az égetőhöz, a végsőhöz az ember nem jut el soha. A fiatalember lassan belenyugodott a vén apát szavaiba. Miért is járna vissza az Éden? Miért is érdemelne bármiféle jutalmat a földi porban ostobán és elszántan hősködő emberfia? Hiszen pontosan erre szolgált rá, ezt érdemli. Semmi többet.

– Tudom már, apát, hogy mi várja a végén az áldásban bízókat – fordult egyszer mégis az apáthoz a pesti rokon. – Tudom, hogy kinek nyílik meg a léttelen lét kapuja. – Lin-csi apát szótlanul, szúrós, várakozó szemmel nézett a fiatalemberre. – A léttelen lét nyugalma majd az elmúlóké lesz – szólalt meg végül a pesti rokon lassan, nyugodtan ejtve a szavakat. Az apát némán, hosszan rábólintott. Korai lett volna elárulni az ifjúnak, hogy a világban nem létezik semmiféle végső állapot. Nem létezik végső elmúlás, és nem létezik végső nyugalom sem. Ne számítson rá jámbor emberi szerzet, soha.